

meg. A porosz *gimnázium* a francia latin-grec-kel helyezhető párhuzamba.

A *reálgimnázium* megfelel fentnevezett történelmi középiskolának azzal az eltéréssel, hogy a történetből valamivel kevesebbet, a matematika-természettudományokból pedig valamivel többet ad — úgy hogy a porosz reálgimnáziumot a francia latin et langues modernes és a latin et sciences, avagy a tervünkben szereplő történelmi és természettudományi középiskola vegyületének is mondhatjuk.

Az *Oberrealschule* megfelel a mi tervünkben szereplő matematika-természettudományi középiskolának, azzal az eltéréssel, hogy a mi tervünkben latin is szerepel, míg a porosz rendszer az egyetemeken latin tanfolyamokat kénytelen berendezni, hogy az *Oberrealschule* növendékei bármely egyetemi pályára léphessenek,

Ezenkívül van Poroszországban a *Realschule*. Ennek csak hat éves tanfolyama van. Ez megfelel a mi polgári iskolánknak. Többnyire a városok tartják fenn.

Ezekben csak nagy vonásokban lehetett körülírni azt, ami nézetünk szerint a középfokú oktatás terén teendő lenne. A követelmények, amelyeket felállítani megkíséreltünk, épenséggel nem idegenszerűek, ámbar hasonló irányt követnek, mint a művelt Nyugat különböző kísérletei. — A népoktatási intézetek szervezése körül csak a mai törvényeinkben foglalt szempontok határozott érvényesítése forog a javaslat szerint szóban. Többnyire csak mulasztások pótlása, helytelen intézkedések visszavonása. A tulajdonképeni középiskolára vonatkozó kívánások pedig azt célozzák, hogy végre valahára megszabaduljunk azon kelleetlen nyomás alól, amelytyel az osztrák abszolútizmus erőszakos intézkedései iskolánk fejlődését megzavarták. Az alakítandó középiskolai rendszer tulajdonképen csak azt valószínűsít meg, a mivé e kelleetlen, nyomasztó hatás nélkül — iskolai rendünk a nyugat közvetlenebb hatása alatt — kifejlődött volna, ha a távolabbi nyugat oly közvetlen hatást érvényesíthetett volna, mint régente.

x + y.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Közgyűlések.** (Lásd még a novemberi füzetet.)

Az *Orsz. Polgári Iskolai Egyesület* folyó évi közgyűlését Kaposvárot tartotta július 3. és 4. napjain. A kétnapos közgyűlés gazdag tárgysorozata mellett is főképen a polgáriskolák reformjának sokáig vajdó kérdése dominálta a tárgyalásokat. Ezzel foglalkozott *Lád Károly* elnök megnyitó beszéde és erre vonatkozólag fogadta el a közgyűlés — több más hasonló irányú javaslat közül — egyhangúlag a

látja, hogy közvetítőket neveljen az anyaország és a fiumei tengeri kereskedés között. Áttérve az ország kereskedelmi iskoláinak általános feladatára, egyenesen ártalmasnak mondja a keresk. iskolák túlságos nagy számát. A ker. iskolák reformkérdésének megoldását még mindig bizonytalannak látja, de azt hiszi, hogy a tanfolyam kiterjesztése nélkül nem lehet alaposan javítani. A reform elhamarkodását nem tartja kívánatosnak. Javítani a mostani keretben is sokat lehet, még pedig a tanterv követelményeinek megrostálásával és az egyes tanárok követeléseinek mérséklésével. Az anyag megválogatása mellett módszerünk tökéletesítése fog használni. Újabban divattá lett, hogy a pädagógiát kicsinyeljük . . . Mindenki a tanár egyéniségének jogait hangoztatja . . . Pedig az egyéniséget sajátos *jelességek* mellett sajátos *gyarlóságok* is jellemzik . . . A jelességeket érvényesülésükben elő kell mozdítani . . . A gyarlóságokat leküzdeni magának a tanárnak az érdeke . . . Erre a legjobb mód épen az, hogy derekasan foglalkozunk hivatásunk technikájával és methodikájával.» — *Hajnal Dávid* a fiumei keresk. iskola 25 éves történetét ismerteti. — A társulati ügyek elintézése után megint *Hajnal Dávid* olvasott fel «Kereskedelmi szakiskolai tanárok a gyakorlati életben». Elégtelessnek tartja az Ipar és Keresk. Okt. Tanács javasolta eszközöket (kereskedőkből álló szaktanács az iskolák mellé, tanulók tanulmányútjai stb.), hanem azt óhajtja, a tanárok mint a keresk. kamarák aktív tagjai vegyenek részt azok működésében. *Szmollényi Nándor* a tanárok, *Dancsházy Gusztáv* a tanulók tanulmányútjáról tartottak előadást. *Mittelmann Nándor* egy egyesületi segélyző alap létesítésének tervezetét terjeszti elő. — A fizetésügyben az egyesület csatlakozik a többi országos egyesület akciójához a Széll-féle javaslat megvalósítása érdekében.

*

— Nemzetközi levelezés a tanulók közt. Hartmann Sándor, lipcei tanár, szervezte és vezeti ezt a levelezést. Az ő közvetítésével például egy berlini reáliskola felső osztályainak 50 tanulója levelez Franciaország, Anglia és Amerika ugyanannyi tanulójával. Azoknak a tanulóknak a neveit, akik ily levelezésre hajlandók és képesek, az ő idegennyelvű tanáruk elküldi Lipcsébe, onnét Hartmann tanár egyenlő korú és képzettségű külföldi tanulók neveit és címét küldi meg. Az első levelet rendszeren anyanyelvükön írják. Nemsokára azonban a fiatal levelezők új barátaikkal megegyeznek, hogy leveleik felét németül, másik felét franciául (vagy angolul), vagy felváltva egyik levelet németül, a legközelebbit más nyelven írják. Az a tanuló, aki anyanyelvén írott levelet kap, a felelettel együtt megküldi azt barátjának kijavítva. Így összekötik a hasznost a kellemessel. Hogy a fiúknak a

külföldi levelezés örömet okoz, alig kell említünk. Örömtől sugárzó arccal mutatják a tanárnak a külföldről érkező levelet, újságot vagy képes levelezőlapot. Különösen a francia fiúk csevegnek igen kedvesen. Még ha az iskola is a levelezés tárgya, — s ez a leggyakoribb eset — tetszetősen, de soha szárazon nem írnak. Ha a fiatal angol az ő sportjáról ír, úgy a francia tanulmányairól, gyűjteményeiről és hazája szépségeiről szól. A francia az angolnál gyakrabban cseveg hozzátartozóiról és oly ünnepekről, amelyeken részt vett stb. Míg a német fiúk karácsonyi örömeikről, a császár születése napjáról és a császári udvar legutóbbi ünnepeiről beszélnek, a franciák arról értesítik őket, hogyan ünnepelték az új évet s a farsangot és mily örömet okozott nekik a köztársaság új elnöke s hogy hivatalba lépése napján szünetet engedélyezett nekik. Levele végén egyik francia fiú sem felejt el német barátja szüleit üdvözölni s ez udvariasságot a német ifjú nem mindig viszonzozza. Habár az ily módon kötött barátságok nem mindig lesznek tartósak, de némelyik később személyes ismeretségre vezet s a maga nemében — habár kis mértékben — a nagy kulturnemzeteknek egymás megértését és egyetértését mozdítja elő. (Volksbildung.)

Gy. B.

*

— Nemzetközi gyermekcsere. Párisban 1904-ben egy társaság alakult e címen abból a célból, hogy megkönnyítse a gyermekeknek és tanulóknak külföldön való tartózkodását s így az idegen nyelvek megtanulását. Például: egy német családnak van egy fia, ki a francia nyelvet tanulja; ránézve a legnagyobb haszonnal járna, ha nyelvismereteinek bővítésére néhány hónapig Franciaországban élhetne. Sajnos, a külföldön való tartózkodás sok pénzbe kerül és másrészt a családjára nem igen hajlandó az ő kedves fiát ismeretlen helyre adni ellátásra, ahol ő vagy egészen be volna zárva, vagy igen szabadon élne. Ugyanakkor egy francia család is óhajtaná fiát, ki a német nyelvet tanulja, Németországba küldeni; de az előbbi okokból azt nem teheti. A fentnevezett társaság ezt lehetővé teszi: megkapta mind a két családtól a szükséges értesítéseket és most összeköttetésbe hozza egymással őket s a német fiú elfoglalja helyét a francia családban, a francia fiú pedig a német családban. Így a családok kicsorélték gyermekeiket. Természetesen egyik család sem fizet a másiknak ellátási díjat, egyedüli költség az utazás oda és vissza. Ily módon a külföldön való tartózkodás igen kevésbe kerül. Másrészt az ilykép kicsorélt gyermekek teljes atyai és anyai fogadtatásban részesülnek a külföldi családnál: erre az időre a ház gyermekének tekintik őket mind a két helyen; a családok naponkint összeköttetésben állanak egymással és

érdekük azt kívánja, hogy a vendégekkel jól bánjanak. Így a gyermekek kizárólag azok körében vannak, akiknek körében őket szívesen látják; nem érintkeznek sem földiekkel sem más országbeliekkel, mint az igen gyakran történik a nevelőintézetekben; így az ott tartózkodás sokkal előnyösebb a nyelvtanulásra. A gyermekcsere legnagyobb része a nagy szünidőre esik, tehát csak két hónapig tart. Voltak köztük angolok franciák, németek és egy osztrák; még pedig 71 fiú és 17 leány. Nem elég azonban csak annyit tudnunk, hogy hazánk határán túl él egy család, mely hajlandó egy gyermeket kieserélni; azt is kell ismerni, hol lakik (falun vagy városban), mily családi, anyagi és társadalmi viszonyok közt él. Gyakran az is fontos a szülőkre nézve pl. a távolság, a gyermekek száma, a zene és sport gyakorlásának lehetősége stb. Az eddig cserébe adott gyermekek jobbára tanítók, tanárok, állami tisztviselők és kereskedők fiai és leányai voltak. Hogy mindezekre a kérdésekre felvilágosítást adhasson a társaság, nagyon részletes és kimerítő kérdéseket intéz a nála jelentkezőkhöz; azonkívül a családoktól orvosi bizonyítványt kíván arról, hogy a család mindegyik tagja egészséges. Címe: Société d' échange international des enfans, Paris, 36. Boulevard de Argenta. Ez év tavaszán a társaság M. Frankfurtban egy német bizottságot is alakított, melyet a kereskedelmi és közoktatásügyi miniszterek is segítyeznek. Valóban szükséges volna nálunk is hasonló egyesület vagy bizottság, hogy gyermekeink jól megtanulhassanak olaszul, németül, franciául, angolul, vagy akár románul, szerbül stb. *Gy. B.*

*

— **Egy magyar tanár könyvének sikere Németországban.**
Kemény Ferenc igazgatónak «Gegenwart und Zukunft der körperlichen Erziehung» című, egy berlini kiadócégnél 1904-ben megjelent könyve, melyet a Magyar Pædagogiaiban annak idejében *Kovács* Rezső ismertetett behatóan, a gazdag német tanügyi irodalomban is élénk visszhangot keltett és a tekintélyes pædagogiai folyóiratok osztatlan elismerés hangján szóltak róla; így a bécsi «Die Zeit» és «Zeitschrift für das Realschulwesen», a «Zeitschrift für lateinlose höhere Schulen» és legújabb füzetében a berlini «Monatschrift für höhere Schulen». Németországnak ez a jelenlegi legtekintélyesebb tanügyi folyóirata Moldenhauer kölni tanár tollából két lapot szentel *Kemény* könyvének, melyről többek közt ezt írja: «Die Schrift *Kemény*s baut sich auf festen philosophischen Grundlagen auf und kann, wenn einmal in Preussen die dringende nötige Reform des Schulturnens begonnen werden sollte, als eine gute Hilfsquelle für dieselbe empfohlen werden.» A könyvnek külföldi sikerét bizonyítja az is, hogy beszerzését a «Kadettenanstalten» c. katonai nevelőintézetekben hivatalosan elrendelték.